

УДК 340.1

Р. В. Зварич*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Університету Короля Данила***РЕГУЛЯТИВНА ФУНКЦІЯ ПРАВА В ТРАДИЦІЙНІЙ ПРАВОВІЙ СІМ'І**

Основою традиційного системи права є закріплені в законодавстві звичаї і традиції, які, формуючи правила поведінки людей, здійснюють вагомий вплив практично на всі сфери суспільного і державного життя, тому в цьому процесі регулятивній функції права належить одна з головних ролей.

Дослідженню окремих аспектів становлення та розвитку правових сімей традиційного права у своїх працях приділяли увагу І. Биля-Сабадаш, Р. Давід, М. Титаренко, В. Єршомін, Ц. Інако, С. Погребняк, А. Рогожин, І. Сафронова, М. Страхів, Т. Кашаніна, Д. Лук'янов, Б. Страшун, О. Петришин, О. Саїдов, І. Сініцина, М. Супатаєв та інші.

Мета статті – розглянути особливості юридичного закріплення та реалізації регулятивної функції в сім'ї традиційного права.

Правова сім'я традиційного права, яку ще називають традиційною правовою сім'єю, на думку С.П. Погребняка, Д.В. Лукьянова, І.О. Биля-Сабадаша та інших науковців, поділяється на дві групи правових систем:

1) правові системи держав Далекого Сходу (правові системи Китаю, Японії, Монголії, Кореї, Малайзії, Індонезії, М'янми (Бірма));

2) правові системи країн Африки (понад 40 держав, розташованих на африканському континенті, і Мадагаскар) [11, с. 239].

Разом із тим, незважаючи на такий поділ, вони мають спільні риси у сфері закріплення та подальшого здійснення регулятивної функції права, зокрема:

1) домінуюча роль звичаю як провідної форми права та як засобу закріплення регулятивної функції вказаної правової сім'ї [11, с. 239];

2) несприйняття закону як джерела права та як засобу втілення регулятивної функції права [11, с. 239];

3) несприйняття існуючих державних інституцій, які сприяють реалізації регулятивної функції, недовіра до них у процесі правореалізації та правозастосування [11, с. 239];

4) ігнорування в суспільстві потреби формування професійно-юридичної правосвідомості, що зумовило незадовільний розвиток юридичної інфраструктури та правничих професій і, як результат, недостатність професійно-правового підходу до реалізації регулятивної функції права [11, с. 239].

Далі доцільно акцентувати увагу на специфіці втілення регулятивної функції на теренах країн Далекого Сходу. Серед зазначеної групи держав особливе місце належить правовій системі Китаю. Тут доцільно зауважити, що державність і право Китаю сформувались у II тисячолітті до н. е. При цьому, як свідчать наукові джерела, правове регулювання в рамках даної держави та оформлення регулятивної функції сформувались і виразились у вигляді таких філософсько-світоглядних та філософсько-правових течій, як даосизм, конфуціанство та легізм.

Що ж стосується даосизму, то його засновником вважається Лаоцзи (VI ст. до н. е.). У його вченні можна виділити такі ключові моменти:

1) обмежена дія регулятивної функції права на індивідуальному рівні, яка мала полягати у відмові людини і суспільства від зміни та розвитку існуючого державного ладу та правопорядку (по суті – обґрунтування обмеженої дії регулятивної статичної функції зі збереженням правового порядку, який існував у визначений період, без внесення до нього змін). Зокрема, центральною науковою категорією його дослідження стало поняття «дао», яким позначались закони розвитку суспільства, людини і природи. На думку Лаоцзи, людина не повинна прагнути до активності, до зміни навколишнього світу, в тому числі й у державно-правовій сфері, бо це порушує гармонію «дао»;

2) недопущення зростання кількості правових актів, які регулюють суспільні відносини, а також самої сфери правового регулювання. Із цього приводу Лаоцзи вказував: «Коли зростають закони й накази – збільшується кількість злодіїв і розбійників»;

3) забезпечення соціальної рівності людей у процесі реалізації регулятивної функції. На думку Лаоцзи, всі люди рівні перед «дао» незалежно від соціального стану й багатства [1, с. 495].

Вагомий внесок у розвиток правової ідеології Китаю здійснив Конфуцій (551–479 рр. до н. е.). У його працях «Лі цзи» («Книга ритуалів») та «Лунь юй» («Судження й бесіди») викладаються такі ідеологічні засади:

1) утвердження в процесі реалізації регулятивної функції моральних засад суспільства, а також громадського та державного ладу. Ці засади та правила включали постулати, якими від народження і до самої смерті мав керуватися кожен член

суспільства в повсякденному житті. До них належали «жень» (гуманність), «сяо» (синівська шанобливість), повага до старших і підпорядкування їм, чесність і відвертість, постійне прагнення до внутрішнього самовдосконалення. «Благородний муж завжди виходить із почуття справедливості. Це проявляється в тому, що у справах він слідує Правилам (лі), у речах скромний, завершуючи справи, – правдивий...» [3, с. 122];

2) поєднання у процесі втілення регулятивної функції права взаємодії державно-владних та самоврядних засад. Зокрема, у праці Конфуція «Лунь юй» («Судження й бесіди») належні методи управління народом і державою нерозривно пов'язані із сутністю, моральними якостями благородного мужа. Лі було не лише організуючим началом суспільства, а й основою держави, завдяки лі суспільство органічно поєднувалося з державою. При цьому особливе місце мала община (громада, спільнота). Вона вирішувала, хто наділений чеснотами, мала право вирішувати тяжби між членами общини [7, с. 117];

3) пропагування регулятивної функції права в гуманітарній сфері, результатом чого мало стати утвердження ідеї гуманізації суспільства та принципу гуманізму. На переконання Конфуція, гуманність («жень») – це найцінніша якість особи. На основі цього почуття люди повинні будувати свої відносини і дотримуватися правила «лі» [11, с. 241];

4) підтримання ідеї про соціальну нерівність. Конфуцій, на відміну від Лаоцзи, проголошує природним станом соціальну нерівність, тобто поділ суспільства на певні соціальні групи та класи. При цьому кожна соціальна група повинна мати власні правила поведінки. Покарання за злочин, на переконання Конфуція, також повинно залежати від соціального та правового статусу особи [11, с. 241];

5) надання пріоритетності регулятивній функції традиційно-звичаєвих засад у порівнянні з регулятивною функцією права. На глибоке переконання Конфуція, «якщо керувати народом за допомогою законів і підтримувати порядок за допомогою покарань, народ прагнучим ухилитися і не відчуватиме сорому. Якщо ж керувати народом за допомогою чесноти і підтримувати порядок за допомогою ритуалу, народ знатиме сором і він виправиться» [11, с. 241];

6) заперечення юрисдикційних механізмів захисту прав людини та надання пріоритету механізмам самозахисту на основі морально-етичних засад та принципу добropорядності. На думку Конфуція, якщо за етичними уявленнями, навіть якщо якийсь інтерес людини і було порушено, це, однак, не дає їй морального права відразу звертатися до суду. Добropорядний громадянин повинен самостійно спробувати врегулювати конфлікт

шляхом компромісу й часткових поступок. Той, хто звертався до суду або привселюдно обвинувачував іншого, вважався невихованою людиною [11, с. 241].

На противагу конфуціанству у III ст. до н. е. було сформовано таку філософсько-світоглядну та ідеологічно-правову течію, як легізм. Основоположними ідеологічними засадами, які обґрунтували легісти, а особливо – основоположник легістичного вчення Шан Ян (390 – 338 рр. до н. е.) у своїй праці «Шан цзюньшу» («Книга правителя області Шан»), стали:

1) пріоритет правового регулювання над традиційно-звичаєвим, а регулятивної функції права – над аналогічною функцією звичаєвого права. Це проявилось у формулюванні: «Порядок і сила створюються законом» [11, с. 242].

2) метою правового регулювання та його регулятивної функції є рівнозначне застосування закону до всіх суб'єктів незалежно від їх соціального статусу (на відміну від конфуціанців). Закони, на думку легістів, повинні застосовуватися до всіх незалежно від соціального статусу й багатства: «Якщо правити державою на підставі закону, то застосовувати його до всіх. Якщо громадяни не дотримуються законів, до них необхідно вживати жорсткі, але справедливі санкції. Однак погляди легістів були далекими для більшості людей, суперечили психології общинника, який був під впливом члена патронімії із системою підпорядкування старшому поколінню, тому їх вчення й не стало панівним у Китаї [11, с. 242];

3) втілення реформізму у правовому регулюванні та забезпечення за допомогою регулятивної правової функції пріоритету законодавчих санкцій над моральними переконаннями. При цьому, полемізуючи з конфуціанцями, Шан Ян говорить про те, що однієї лише гуманності або справедливості недостатньо для ефективного керівництва державою. Необхідно, щоб правитель спирався на єдині та обов'язкові для всіх закони. Саме за допомогою закону можливе проведення значних економічних і політичних змін. Тому легісти пропагували верховенство закону [12];

4) забезпечення через правове регулювання та регулятивну функцію беззастережного підпорядкування закону самого глави держави. На думку Шан Яна та легістів, правитель, як творець законів, хоча і наділяється необмеженою владою, але й сам має дотримуватися своїх законів [12].

Незважаючи на традиціоналізм та багату філософсько-правову традицію, сучасна правова система Китаю все ж таки зазнала впливу інших правових сімей. В основі таких трансформацій лежала спрямованість вказаної правової системи на упорядкування, модернізацію та розвиток законодавства КНР. Зокрема, внаслідок реформ у Китаї склалася система сучасного права і законодавства,

що поєднує ознаки традиційної правової системи, ознаки соціалістичного права, певні регулятивні механізми, які запозичені з романо-германської правової сім'ї (насамперед, у сфері регулювання економіки та виробництва). Це проявлялось у тому, що в 1978 р. була прийнята Конституція КНР, яка стала основою відновлення правової системи КНР після «культурної революції». У 1979 р. були прийняті Кримінальний і Кримінально-процесуальний кодекси, закони про організацію місцевих органів влади й управління, народних судів і народних прокуратур, Закон про спільні підприємства з китайським та іноземним капіталом. Надалі господарське законодавство стало домінуючою галуззю права КНР за кількістю нормативних актів (70% чинних актів). У першу чергу приймалися акти, спрямовані на створення ефективного державного механізму й посилення боротьби зі злочинністю. У 1986 р. були введені в дію Загальні положення цивільного права, що включали загальні інститути й норми цивільного права (щось на зразок Загальної частини Цивільного кодексу). Для регулювання окремих цивільно-правових інститутів ухвалювалися окремі закони, зокрема закони про товарні знаки, патенти, спадкування, авторське право тощо. У 1982 р. як експериментальний був прийнятий Цивільно-процесуальний кодекс КНР, а в 1991 р. він був прийнятий у новій редакції як постійний. У 1989 р. був прийнятий Адміністративно-процесуальний кодекс КНР. У 1994 р. у Трудовому кодексі КНР кодифіковано трудове законодавство. Починаючи з 1979 р. набула чинності значна кількість нормативних актів у сфері охорони довкілля. У 1996 р. вийшла нова редакція Кримінально-процесуального, а у 1997 – Кримінального кодексу КНР. Нові кодекси були розраховані на більш високий рівень правової грамотності населення. У 2000 р. був ухвалений Закон КНР про правотворчість, який регулює порядок прийняття правових актів різними законодавчими й адміністративними органами, а також визначає сфери здійснюваної ними правотворчості [12; 5, с. 23].

Власні неповторні особливості також має правова система Японії з притаманною лише їй специфікою правового регулювання та втілення регулятивної функції. В сучасний період вона також модернізувалась під впливом романо-германської та англо-американської правових сімей. Серед її особливостей можна вивести такі:

1) втілення правотворцями за допомогою регулятивної функції чіткої ієрархії нормативно-правових актів, яка властива романо-германській правовій сім'ї. Це проявляється в тому, що джерелами сучасного японського права визнаються нормативно-правові акти, міжнародні договори тощо. Конституція є головним законом країни, і ніякі інші нормативні акти, що повністю чи ча-

стково суперечать її положенням, не мають законної сили. Міжнародні договори і встановлені норми міжнародного права також визнаються джерелами права. Під час укладення урядом міжнародних договорів залежно від обставин обов'язковим є попереднє або подальше схвалення їх парламентом. Вважається, що встановлені норми міжнародного права мають вищу юридичну силу порівняно із законом. Наступною сходинкою в ієрархії джерел є закони, що приймаються тільки парламентом – вищим органом державної влади і єдиним законодавчим органом держави. Урядові укази приймаються кабінетом міністрів на виконання положень Конституції і законів і не можуть їм суперечити. Муніципальні збори префектур, міст, селищ і сіл у межах компетенції, визначеної законом, можуть приймати нормативні акти місцевого значення – положення [12; 6, с. 132];

2) забезпечення у випадку допомоги регулятивної функції права часткового сприйняття цінностей англо-американської правової сім'ї. Однак тут слід зауважити, що зазначені засади набували істотного поширення до II світової війни, коли правовий прецедент розглядався як джерело права та відзначався загальною обов'язковістю. Проте, незважаючи на значний вплив загального права на розвиток правової системи Японії після II світової війни, рішення судів із конкретних справ вже не мають обов'язкової сили прецеденту [12; 6, с. 132];

3) гармонійне поєднання традиціоналізму і новаторства через регулятивну функцію та механізм правового регулювання. На думку Ц. Інако, це проявляється й у тому, що звичаї так само визнаються джерелами права. Зокрема, Загальне положення про закони 1898 р. вказує: «Не порушує публічного порядку і добрих традицій звичай у випадках, передбачених законом, або з питань, не врегульованих законом, і має силу, однакову із законом» [12; 6, с. 132];

4) утвердження за допомогою регулятивної функції права основоположних засад абстрагування населення від державних справ у публічному праві. Як зауважує Ц. Інако, у сфері публічного права відбувається викривлення змісту багатьох західних інститутів, що зумовлено небажанням японців втручатися в державні справи. Можлива для Японії й ситуація, коли замість вибулого депутата парламенту обирають його дружину чи сина, незалежно від їх особистих якостей. Ось чому близько 25% парламентських місць передається «у спадщину». Не маючи уявлення про японську правосвідомість і культуру, західний дослідник не зрозуміє ситуацію фактичного монопартійного режиму ліберально-демократичної партії, який існував майже сорок років (1955–1993) в умовах законодавчо закріпленої багатопартійності й вільних виборів [6, с. 132; 10, с. 513];

5) домінування регулятивної функції звичаїв над регулятивною функцією права у сфері приватного права. Це обґрунтовується тим, що у сфері приватного права теорія також багато в чому не збігається з юридичною дійсністю. Як зауважує Ц. Інако, наявність розвиненого законодавства за західними зразками і створення сучасної системи судочинства не змінили традиційної правосвідомості більшості громадян. Японці продовжують бачити в праві насамперед апарат примусу, що використовується державою для нав'язування волі правителів, а не засіб досягнення справедливості між громадянами. Реальні цивільно-правові відносини багато в чому регулюються не законодавством, а звичаєвим правом або іншими соціальними нормами [6, с. 132];

6) особливе місце «гирі» в системі правовозуміння та правозастосування в японському праві, що також втілюється і через регулятивну функцію права. На думку Ц. Інако, «гирі» діють тільки між особами, які вступають у постійні міжособистісні відносини і мають на меті їх збереження і зміцнення, тобто обмежуються за колом осіб у своїй юридичній силі [12; 6, с. 132; 4, с. 138].

Визначальні риси також має правове регулювання та втілення в його рамках регулятивної функції в країнах Африки та Мадагаскару. З даної проблематики слід відзначити, що С.П. Погребняк, Д.В. Лукьянов, І.О. Биля-Сабадаш та ін. у розвитку правових систем країн Африки вирізняють три основні етапи: 1) зародження і формування традиційного африканського права (до XIX ст.); 2) розвиток звичаєвого права в умовах колоніальної залежності африканських держав (XIX – середина XX ст.); 3) розвиток сучасних правових систем в умовах становлення державної незалежності (з другої половини XX ст. – до сьогодні) [12, с. 256].

Згідно з вказаними етапами також відбувалось і формування та розвиток правового регулювання та регулятивної функції в рамках правових систем країн Африки.

Якщо висвітлювати особливості зародження регулятивної функції та первинні способи її реалізації на теренах африканських держав в епоху зародження традиційного (звичаєвого) права, то тут доцільно виокремити такі особливості:

1) домінування в суспільних відносинах та у свідомості африканського населення звичаю та звичаєвого права як основного регулятора суспільних відносин між ними. Отже, на даному етапі регулятивна функція звичаю підміняла право. При цьому традиційне право африканських народів протягом століть являло правила поведінки, що ввійшли у звичку в силу багаторазового повторення протягом тривалого часу. Розглядувана правова система має багато цікавих особливостей і характерних рис, зрозуміти які можна лише зна-

ючи соціальну структуру африканського суспільства [8, с. 212];

2) домінування засобів колегіального (колективного) регулювання суспільних відносин над індивідуальними рішеннями, а також колективної (групової) правосвідомості над індивідуальною (особистісною). Це ознаменувало пріоритет колегіальних (у т. ч. громадських та родинних) регулятивних засад над особистісно-індивідуальними. Це пояснюється тим, що основною соціальною одиницею африканського суспільства був не окремих індивід, а громада, об'єднана за родинними національними ознаками. Лише спільними зусиллями вона могла вижити в умовах нерозвиненості знарядь праці, агресії інших племен чи подолання стихійного лиха. Інтереси особи були цілком підпорядковані інтересам громади. Внаслідок подібної соціальної організації суспільства правила поведінки, що виникали, також відбивали інтереси всієї громади, а не окремих її жителів [11, с. 257].

Крім того, Рене Давид зауважив, що інтереси африканців завжди зосереджувалися на групах (триба, каста, село і т. д.), узятих поза часом, а не на їх більш мінливих елементах, як індивід чи родина [2, с. 379];

3) динаміка регулятивної функції на індуктивних засадах – від одиничного до загального (сім'я – родина – суспільство – держава). Тобто мало місце збереження на родинному та сімейному рівні та подальша передача в усній формі звичаїв, які визначають особливості регулювання суспільних відносин у рамках родини, суспільства та держави. Саме цим обґрунтовується той факт, що звичаєве право мало неписаний характер. Як зазначав Рене Давид, правила поведінки передавалися з покоління в покоління у формі усних переказів, розповідей про вирішені казуси, юридичних за змістом прислів'їв і приказок, а також у вигляді конклюдентних дій [2, с. 379];

4) наявність первинної регулятивної функції права за повної відсутності правової доктрини (і як джерела права, і як правничої науки). Як зауважив Рене Давид, посилаючись на англійського юриста А. Елота, африканське звичаєве право не знало юридичних праць [2, с. 379];

5) переплетення у процесі реалізації регулятивної функції правових норм із звичаєвими, традиційними, моральними та релігійними нормами. Як зазначили Р. Давид та К. Цвайгерт, норми права були тісно переплетені з іншими соціальними регуляторами – мораллю і релігією. Їх реалізація була більшою мірою забезпечена повагою до традицій предків і страхом перед надприродними силами, ніж побоюваннями негативних юридичних наслідків для правопорушника [2, с. 335];

6) пріоритетна спрямованість регулятивної функції африканського традиційного процесуального права на задоволення інтересів соціаль-

ної групи, а не на інтереси самих сторін спору. Як зазначають С.П. Погребняк, Д.В. Лукьянов, І. Биля-Сабаш та ін., специфіка африканського права, порівняно із правовими системами Заходу, виявляється також в юридичному процесі, необхідність в якому виникала в разі правового спору або здійснення правопорушення. Завдання органів, які розглядали спори в африканських громадах, – примирити сторони для забезпечення єдності та згуртованості всієї соціальної групи. Всі сторони конфлікту повинні піти на компроміс і бути впевненими в справедливості такого рішення. Тільки після цього конфлікт забувався, а його учасники продовжували спільно трудитися на благо всієї громади, не вдаючись до розбрату та її розколу [11, с. 258];

7) архаїчність підходів у процесі реалізації регулятивної функції африканського права. Однак, на думку Т.В. Кашаніної, такий архаїзм має свої переваги для даної правової системи, зокрема: а) воно не являло собою звід правил, нав'язаних зверху, а було невід'ємною частиною свідомості народу; б) архаїчне право виражало закономірності, що існують у суспільстві, і давало відчуття цілісності життя, впевненості в тому, що правові рішення становлять частину всесвітньої гармонії; в) архаїчне право відзначалося добровільністю й масовістю виконання, оскільки ґрунтувалося на переконаності в належному характері правил поведінки і на звичці їх дотримуватися; г) оскільки воно мало усний характер, то було доступне всім; д) винесення судового рішення було етапом процесу примирення, і питання про те, хто правий і хто винуватий, не ставилося на перше місце. Архаїчне право було засобом, щоб тримати людей разом, інструментом їхнього примирення, і сприймалося як процес посередництва, спосіб спілкування. До появи розвиненого права було більше простору для вираження переконань і думок людей, а самому архаїчному праву не був властивий формальний характер: воно було досить пластичним, мовби живим законом [9, с. 234–235; 11, с. 259];

8) частковий вплив постулатів християнства та ісламу на правове регулювання та реалізацію регулятивної функції права окремих африканських країн. Як зауважила Т.В. Кашаніна, традиційне африканське право вперше зазнало активного зовнішнього впливу у зв'язку з приходом до Африки християнства й ісламу. Християнство почало поширюватися в IV ст. з Єфіопії, іслам – трохи пізніше, з XI ст., у Північній і Західній Африці. Релігія принесла із собою не лише віру й культу, а й свою систему права, яка багато в чому не відповідала звичаєвому праву африканських народів. Однак це не спричинило відмову від норм традиційного права, воно лише намагалося пристосуватися до нових систем права. Проте християнство й іслам сприяли руйнуванню першооснови тради-

ційного права – віри в надприродні сили й магію, якими протягом століть було оповите звичаєве право [9, с. 234–235; 11, с. 259].

На другому етапі свій розвиток звичаєве право та окремі елементи сучасного права Африки проходили в умовах колоніальної залежності африканських держав. У XIX ст. розвинені європейські держави майже цілком колонізували Африканський континент, перетворивши його на сировинний придаток, внаслідок чого африканські народи були позбавлені права самостійно визначати зміст і форму свого права [14, с. 148; 11, с. 259]. Для даного етапу характерними рисами правового регулювання та регулятивної функції виступали:

1) примусова рецепція романо-германського і англо-американського права та примусове утвердження їх основоположних засад. Зокрема, французьке право було введено в африканських колоніях Франції та на Мадагаскарі; бельгійське право – в Конго; португальське право – в державах Ангола та Мозамбик; загальне право – в англійських колоніях; голландське – в Південній Африці. Разом із тим Ліберія реціпіювала загальне право Англії та США [14, с. 148; 11, с. 259–260];

2) подальша взаємодія традиційного і реціпіюваного права, що позначилось на дуалізмі регулятивної функції. Внаслідок цього відбулось становлення нових галузей права, а також зміна і пристосування звичаєвого африканського права до нових суспільних відносин. На офіційному рівні сімейні, земельні, спадкові та спадкові відносини підпадали під дію африканського звичаєвого права. Це ж стосувалось і права процесуального, оскільки були збережені суди, що склалися з місцевих старійшин і поширювали свою юрисдикцію на корінних африканців [14, с. 148; 11, с. 260].

На третьому етапі трансформація регулятивної функції відбувалась уже під впливом поширення міжнародно-правових загальновизнаних цінностей у правову ідеологію та правову систему країн Африки. Зокрема, застосувавши закріплене в Статуті ООН право націй на самовизначення, африканські країни проголосили незалежність (Єгипет – у 1952 р.; Марокко, Судан і Туніс – у 1956 р.; Конго, Нігерія й Сенегал – у 1960 р.; Танганьїка – у 1961 р.; Алжир – у 1962 р., Занзібар – у 1963 р.) [11, с. 260; 15, с. 108; 13, с. 340].

Таким чином, дослідження проблем юридичного закріплення та реалізації регулятивної функції в сім'ї традиційного права дає підстави зробити висновки, що у правових сім'ях традиційного права регулятивна функція права носить дуалістичний характер. Це проявляється в тому, що, з одного боку, вона підміняється аналогічними регулятивними механізмами з боку традиційних, звичаєвих та інших соціальних норм переважно в галузях приватного права або гармонійно з ними поєднується. З іншого боку, регулятивна функція

права в рамках правових сімей традиційного права відіграє самостійну роль переважно у випадках, коли мова йде про регулювання діяльності публічно-правових інституцій.

Література

1. Антология мировой правовой мысли: в 5 т. / Рук. науч. проекта Г.Ю. Семигин. Москва : Мысль, 1999. Т. 1. : Античный мир и восточные цивилизации. С. 683–688.
2. Давид Р. Основные правовые системы современности / Пер. с фр. Москва : Междунар. отношения, 1996. 400 с.
3. Духовная культура Китая : Энциклопедия: в 5 т. / Гл. ред. М.Л. Титаренко ; Ин-т Дальнего Востока РАН. Москва : Вост. лит., 2006. Т. 4. С. 122.
4. Еремин В.Н. История правовой системы Японии / Отв. ред. А.А. Кириченко. Москва : Рос. полит. энцикл. (РОССПЭН), 2010. 293 с.
5. Инако Ц. Право и политика современного Китая / Пер. с япон. Москва : Прогресс, 1978. 295 с.
6. Инако Ц. Современное право Японии / Пер. с япон. Москва : Прогресс, 1981. 270 с.
7. Историческая мысль. Политическая и правовая культура / Отв. ред. М.Л. Титаренко и др. 2009. С. 117.
8. История государства и права стран Азии и Африки. Очерки / А.И. Рогожин, И.П. Сафронова, Н.Н. Страхов. Москва : Юрид. лит., 1964. 254 с.
9. Кашанина Т.В. Происхождение государства и права. *Современные трактовки и новые подходы*. Москва : Юристъ, 1999. 335 с.
10. Конституционное (государственное) право зарубежных стран : в 4 т. / Отв. ред. Б.А. Страшун. Москва : Норма-Инфра-М, 2001. Т. 4. Часть Особенная: страны Америки и Азии. 656 с.
11. Порівняльне правознавство : підручник / За заг. ред. О.В. Петришина. Харків : Право, 2012. 272 с.
12. Правові сім'ї релігійного, звичаєвого та традиційного права. URL : https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/tdp/pss_4.doc.
13. Саидов А.Х. Сравнительное правоведение (основные правовые системы современности). Москва : Юристъ, 2000. 448 с.
14. Синицына И.Е. Обычай и обычное право в современной Африке: История изучения. Кодексы обычного права. Москва : Наука, 1978. 285 с.
15. Супатаев М.А. Право в современной Африке (основные черты и тенденции развития). Москва : Наука, 1989. 175 с.

Анотація

Зварич Р. В. Регулятивна функція права в традиційній правовій сім'ї. – Стаття.

У статті проаналізовано особливості юридичного закріплення та реалізації регулятивної функції права в сім'ї традиційного права. У процесі дослідження визнано, що в традиційній правовій сім'ї регулятивна функція носить дуалістичний характер завдяки регулятивним механізмам традиційних, звичаєвих та інших соціальних норм переважно в галузях приватного права та її самостійній регулятивній ролі в діяльності публічно-правових інституцій.

Ключові слова: регулятивна функція права, традиційна правова сім'я, правові системи держав Далекого Сходу, правові системи країн Африки.

Аннотация

Зварыч Р. В. Регулятивная функция права в традиционной правовой семье. – Статья.

В статье проанализированы особенности юридического закрепления и реализации регулятивной функции права в семье традиционного права. В процессе исследования признано, что в традиционной правовой семье регулятивная функция носит дуалистический характер благодаря регулятивным механизмам традиционных, обычных и других социальных норм преимущественно в отраслях частного права и ее самостоятельной регулятивной роли в деятельности публично-правовых институтов.

Ключевые слова: регулятивная функция права, традиционная правовая семья, правовые системы государств Дальнего Востока, правовые системы стран Африки.

Summary

Zvarych R. V. Regulatory function of law in the traditional legal family. – Article.

The article analyzes the peculiarities of legal consolidation and implementation of the regulatory function of law in the family of traditional law. In the course of the study it was recognized that in the traditional legal family the regulatory function is dualistic, thanks to the regulatory mechanisms of traditional, customary and other social norms, mainly in the fields of private law, and its independent regulatory role in the activities of public law institutions.

Key words: regulatory function of law, traditional legal family, legal systems of Far Eastern countries, legal systems of African countries.